

ПРЕЗЕНТИРАЊЕ И ОБЕЛОДЕНУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТИ СОГЛАСНО МСС 32 / ОДДЕЛ 11 ОД МСФИ ЗА МСЕ

Елизабета Рибарова, консултант

Меѓународните стандарди за финансиско известување за мали и средни субјекти (МСФИ за МСЕ се дожни да ги почитуваат малите и микро трговци кои имаат обврска да водат сметководство.

МСС/МСФИ се објавени во Правилникот за водење на сметководство (“Службен весник на РМ”, број 159/09 и 164/10), додека Меѓународните стандарди за финансиско известување за мали и средни ентитети се објавени во Правилникот за дополнување на Правилникот за водење на сметководство (“Службен весник на РМ” број 107/11).

1. Основни финансиски инструменти

Оддел 11 *Основни финансиски инструменти* и Оддел 12 *Други финансиски инструменти* заедно се однесуваат на признавање, отпис, мерење и обелоденување на **финансиските инструменти (финансиски средства и финансиски обврски)**. Оддел 11 се применува на основните финансиски инструменти и е релевантен за сите ентитети. Оддел 12 се применува на останатите, посложени финансиски инструменти и трансакции. Доколку ентитетот прави трансакции само со основни финансиски инструменти тогаш Оддел 12 не се применува. Сепак, дури и ентитетите само со основни финансиски инструменти го земаат предвид делокругот на Оддел 12 за да осигурат дека се изземени.

Овде ќе се задржиме на Одделот 11.

Избор на сметководствена политика

Ентитетот избира да ги примени или:

- (а) одредбите од Оддел 11 и Оддел 12 во целост, или
- (б) одредбите за признавање и мерење од МСС 39 *Финансиски инструменти*:

Признавање и мерење и барањата за обелоденувањ од одделите 11 и 12 за да ги евидентира сите негови финансиски инструменти. Изборот на (а) или (б) од страна на ентитетот е избирање на сметководствена политика. Ставовите 10.8 – 10.14 ги содржат барањата за одредување кога промената на сметководствената политика е соодветна, како таквата промена ќе се евидентира и кои информации треба да се обелоденат за промената.

Вовед во Оддел 11

Финансиски инструмент е договор од којшто произлегува финансиско средство на еден ентитет и финансиска обврска или сопственички инструмент на друг ентитет.

Оддел 11 бара примена на моделот на амортизирана набавна вредност за сите основни финансиски инструменти освен за вложувања во неконвертибилни и неотповикливи приоритетни акции и неотповикливи обични акции коишто се **јавно тргувани** или чијашто објективна вредност може да биде веродостојно измерена.

Основните финансиски инструменти во рамки на делокругот на Оддел 11 се оние што ги задоволуваат условите од став 11.8. Примери на финансиски инструменти коишто вообичаено ги задоволуваат тие услови вклучуваат:

- (а) пари,
- (б) побарувања и фиксно орочени депозити кога ентитетот е депонент, пр. банкарски сметки,
- (в) комерцијални записи и меници кои се чуваат,
- (г) сметки, меници и заеми за наплата и плаќање,
- (д) обврзници и слични должнички инструменти,
- (е) вложувања во неконвертибилни приоритетни акции и неотповикливи обични и приоритетни акции,
- (ж) обврски за добивање заеми доколку обврската не може да биде нето подмирена со пари.

Примери на финансиски инструменти што вообичаено не ги задоволуваат условите од став 11.8, и оттаму се во рамки на делокругот на Оддел 12, вклучуваат:

- (а) Хартии од вредност покриени со средства, како што се колатерализирани хипотекарни обврски, договори за повторно откупување и гарантирани пакети на побарувања,
- (б) Опции, права, варанти, договори за фјучерси, термински договори, каматни свопови што можат да се подмират со пари или со размена со друг финансиски инструмент,
- (в) Финансиски инструменти што се квалификуваат и се назначени како хеџинг

инструменти

(г) Обврски за давање заем на друг ентитет,

(д) Обврски за добивање заеми доколку обврската може да биде нето подмирена со пари.

Поим за финансиски фјучерс

Финансискиот фјучерс ([англиски](#): *financial futures*) претставува стандардизиран договор за купување или продажба на некои [финансиски инструменти](#) на некоја одредена идна дата, по однапред утврдена цена. Притоа, купувачот на фјучерсите се согласува да ги прими финансиските инструменти и да ја плати договорената цена на утврдената идна дата, додека продавачот на фјучерсите се согласува да ги испорача финансиските инструменти и да ја прими договорената цена на утврдената идна дата. Финансиските фјучерси спаѓаат во групата на [финансиски деривати](#) (*financial derivatives*).

Финансиските фјучерси спаѓаат во групата на [договори за идна испорака](#) (*forward contracts*) со таа разлика што фјучерсите имаат стандардизирани карактеристики во поглед на износот, датата на извршување итн. За разлика од нив, договорите за идна испорака се склучуваат на поединечна основа, т.е. во секоја одделна трансакција, купувачот и продавачот се договараат за карактеристиките на финансискиот инструмент што е предмет на купопродажба, за неговата цена, за датата кога ќе се извршат испораката и плаќањето итн.

Фјучерсите се стандардизирани договори. Имено, фјучерс-договорот се однесува на купопродажба на некој финансиски инструмент со точно одредени карактеристики и тоа во точно одреден износ. Исто така, фјучерс-договорот се извршува на некоја точно одредена идна дата. На пример, еден фјучерс-договор може да гласи на тримесечни [државни записи](#) во вредност од еден милион [долари](#), при што договорот се извршува во третиот понеделник во месеците: март, јуни, септември и декември.

Предноста на форвард договорите е во тоа што тие се флексибилни и можат да бидат изготвени според потребите на двете страни. Но, форвард договорите имаат и свои недостатоци кои сериозно ја ограничуваат нивната употреба. Првиот проблем е што се подложни на ризик од неплаќање, затоа што едната страна во меѓувреме може да банкротира и нема да биде во состојба да ги исполни обврските кои ги има во договорот, а другата страна би морала да ги бара своите права на суд. Фактот дека едната страна од договорот се соочува со ризикот од неплаќање, значи дека страните во договорот мораат да се ангажираат во темелно испитување на финансиската состојба на својот партнер. Тоа подразбира дополнителни трошоци и појава на проблемите на морален ризик и погрешна селекција. Вториот недостаток се состои во тоа што може да биде тешко да се најде партнер кој би прифатил договор за идна испорака, дури и ако партнерот постои, а со оглед на тоа што тој ќе биде единствена заинтересирана страна, другата договорна страна можеби нема да ја добие цената што ја бара. Според ова, може да се каже дека пазарот на форвард договорите се карактеризира и со недоволна ликвидност.

ФЈУЧЕРС ДОГОВОР Фјучерс договорот претставува стандардизиран договор за купување.

Опцијата му дава на купувачот еднострана можност. Ако движењата на цените се поволни, купувачот ја реализира опцијата и остварува добивка. Ако движењата на цените се штетни купувачот може да ја ограничи штетата, ако дозволи опцијата да остане нереализирана. Поради оваа карактеристика, опциите им пружаат на купувачите осигурување од неповолните движења на цените. Ако движењето на цените е неповолно, купувачот ја губи само премијата платена да се купи опцијата. Премијата, всушност, ја претставува цената на ова осигурување.

Постојат два типа опции: продажни и куповни. *Куповната опција* (call option) му дава на купувачот на опцијата право да купи финансиски инструмент по цената на извршување. *Продажната опција* (put option) му дава на купувачот на опцијата право да продаде финансиски инструмент по цената на извршување. Продавачот на продажната опција се согласува да го продаде инструментот по цената на извршување, ако купувачот ја изврши опцијата; продавачот на куповната опција се согласува да го купи инструментот по цената на извршување, ако купувачот ја изврши опцијата.

Свопови –финансиски деривати (инструменти)

Износот на главнината кај цвоповите е фиктивен во таа смисла што тој никогаш не се разменува меѓу страните во договорот, туку само служи како основа за пресметување на каматата што се разменува. Исто така, за разлика од терминските договори, точните услови за тргување вообичаено однапред не се определени, туку варираат со движењата на каматните стапки, девизните курсеви и другите идни цени. Значи, ако едната страна може да плаќа фиксна каматна стапка од 7% на фиктивната главнина, додека другата може да плаќа променлива каматна стапка. Своповите често се употребуваат да го неутрализираат каматниот ризик преку размената на фиксни каматни плаќања за варијабилни каматни плаќања, при што станува збор за каматни свопови (interest rate swaps). Другата широка група своп договори се употребува за неутрализирање на валутниот ризик и се нарекува *валутни свопови* (currency swaps).

Делокруг на Оддел 11

Оддел 11 се применува за сите финансиски инструменти коишто ги исполнуваат условите од став

Освен за следново:

(а) вложувања во **подружници, придружени ентитети и заеднички вложувања** што се евидентирани согласно Оддел 9 *Консолидирани и посебни финансиски извештаи*, Оддел 14

Вложувања во придружени ентитети или Оддел 15 *Учество во заеднички вложувања*, (б) финансиски инструменти што ја исполнуваат дефиницијата за сопствена

главнина на ентитетот (види Оддел 22 *Обврски и капитал* и Оддел 26 *Плаќање врз основа на акции*),

(в) наеми за коишто се применува Оддел 20 *Наеми*. Сепак, барањата за отпис во ставовите 11.33 – 11.38 се применуваат на отпис на побарувања од наем признаени од наемодавателот и обврски од наем признаени од наемателот. Исто така, Оддел 12 може да се примени на наеми со карактеристиките утврдени во став 12.3 (f),

(г) права и обврски на работодавачите според плановите за користи на вработените за коишто се применува Оддел 28 *Користи за вработени*.

Основни финансиски инструменти

Ентитетот ги евидентира следниве финансиски инструменти како основни финансиски инструменти во согласност со Оддел 11:

(а) пари,

(б) должнички инструменти (како што се сметки, меници или заеми за наплата или плаќање) коишто ги исполнуваат условите во став 11.9,

(в) обврска за добивање на заем што:

✓ не може да биде нето подмирена со пари, и

✓ кога обврската е реализирана, се очекува да ги исполнува условите во став 11.9,

(г) вложувања во неконвертибилни приоритетни акции и неотповикливи обични и приоритетни акции.

Должничкиот инструмент што ги задоволува сите услови од (а) – (г) подолу се евидентира во согласност со Оддел 11:

(а) поврат за имателот се:

✓ фиксен износ,

✓ фиксна стапка на поврат за времетраењето на инструментот,

✓ варијабилен поврат кој, за времетраењето на инструментот, е еднаков на единствена референтна котирана или каматна стапка по видување (како што е ЛИБОР), или

✓ некои комбинации на такви фиксни и варијабилни стапки (како што е ЛИБОР плус 200 основни поени), под услов и двете стапки, фиксна и варијабилна, да се позитивни (пр. каматен своп со позитивна стапка и негативна варијабилна стапка не би го исполниле овој критериум). За поврат на фиксни и варијабилни каматни стапки, каматата се пресметува со множење на стапката за применливиот период со главницата што не доспеала за време на периодот,

(б) не постои договорна одредба што може, со своите услови, да резултира во тоа што имателот ќе ја изгуби главницата или каматата што се припишува на тековниот или претходните периоди. Фактот што должнички инструмент е подреден на друг должнички

инструмент не е пример за таква договорна одредба,
(в) договорните обврски што му дозволуваат на издавачот (должникот) однапред да го плати должничкиот инструмент или да му дозволи на имателот (доверителот) да му го врати на издавачот пред доспевањето не се зависни од идни настани,
(г) не постојат условни поврати или одредби за плаќање однапред, освен за променливата стапка на поврат опишана во (а) и одредби за плаќање однапред опишани во (в).

Примери на финансиски инструменти што вообичаено ги задоволуваат условите од став 11.9 се:

(а) побарувања и обврски од оперативни активности, менични побарувања и обврски, како и заеми од банки или трети страни,
(б) сметки што се плаќаат во странска валута. Сепак, секоја промена во сметките за плаќање поради промена во девизниот курс се признава во добивката или загубата согласно барањата од став 30.10,
(в) заеми на или од подружници или придружни ентитети што доспеваат на барање,
(г) должнички инструмент што веднаш би станал побарување доколку издавачот не ја уплати каматата или главницата (како што е одредба којашто не ги прекршува условите од став 11.9).

Примери на финансиски инструменти што вообичаено не ги задоволуваат условите од став 11.9 (а оттаму се во рамки на делокругот на Оддел 12) вклучуваат:

(а) вложување во други сопственички хартии од вредност на ентитетот, различни од неконвертибилните приоритетни акции и неотповикливите обични и приоритетни акции (види став 11.8(г)),
(б) своп на каматна стапка со поврат во паричен тек што е позитивен или негативен или идна обврска за купување на стоки или финансиски инструмент што може да биде нето подмирена во пари и којашто, при подмирување, може да има позитивен или негативен паричен тек, бидејќи таквите свопови и термински договори не го исполнуваат условот во став 11.9(а),
(в) опции и термински договори, бидејќи повратот за имателот не е фиксен и условот од став 11.9(а) не е исполнет,
(г) вложување во конвертибилен долг, бидејќи повратот за имателот може да варира со цената на сопственичкиот капитал на издавачот наместо само со пазарните каматни стапки,
(д) заем што се добива од трета страна и и' дава на третата страна право или обврска за плаќање однапред, доколку се смени применливото оданочување или сметководствените барања, бидејќи таквиот заем не го исполнува условот во став 11.9(в).

Почетно признавање на финансиски средства и обврски

Ентитетот го признава финансиското средство или финансиската обврска само ако стане странка на договорните одредби на инструментот.

Почетно мерење

Кога финансиското средство или финансиската обврска почетно се признаваат, ентитетот ги мери по трансакциската цена (вклучувајќи ги трансакциските трошоци, освен кога почетното мерење на финансиските средства и обврски е по објективната вредност преку добивката или загубата), освен кога договорот во суштина претставува финансиска трансакција. Финансиската трансакција може да се случи во врска со продажба на добра или услуги, на пример, доколку плаќањето е одложено надвор од нормалните деловни услови или е финансирано со каматна стапка што не е пазарна стапка. Доколку договорот претставува финансиска трансакција, ентитетот го мери финансиското средство или финансиската обврска со сегашната вредност на идните плаќања дисконтирани со пазарна каматна стапка за слични должнички инструменти.

Примери – финансиски средства

1. За долгорочен заем даден на друг ентитет, побарувањето се признава по сегашната вредност на паричното побарување (вклучувајќи плаќање на камата и отплата на главница) од тој ентитет.
2. За добра продадени на купувач со краткорочен кредит, побарувањето се признава по дисконтираниот износ на паричното побарување од ентитетот што вообичаено е фактурната цена.
3. За ставка продадена на купувач со двегодишен кредит без камата, побарувањето се признава по тековната цена на продажба во пари за таа ставка. Доколку тековната цена на продажба во пари е непозната, таа може да се пресмета како сегашната вредност на паричното побарување дисконтирана користејќи ја актуелната пазарна каматна стапка за слично побарување.
4. За купување со пари на обични акции од друг ентитет, вложувањето е признаено на износот на парите платени за стекнување на акциите.

Примери – финансиски обврски

1. За заем добиен од банка, плаќањето почетно се признава по сегашната вредност на

пари што се плаќаат на банката (пр. вклучувајќи плаќање на камата и отплата на главницата).

2. За добра купени од добавувач на краткорочен кредит, плаќањето се признава по недисконтираниот износ што му се должи на добавувачот - вообичаено фактурната цена.

Последователни мерења

На крајот на секој **период на известување**, ентитетот ги мери финансиските инструменти како што следи, без какво било одземање за трансакциските трошоци што ентитетот може да ги направи за продажба или друго отуѓување:

(а) должничките инструменти што ги исполнуваат условите во став 11.8(б) се мерат **по амортизирана набавна вредност** користејќи го **методот на ефективна каматна стапка**. Ставовите 11.15 - 11.20 даваат насоки за одредување на амортизираната набавна вредност користејќи го методот на ефективна каматна стапка. Должничките инструменти што се класифицирани како тековни средства или тековни обврски се мерат со недисконтираните износи на пари или други очекувани плаќања или примени надомести (т.е. нето обезвреднување - види ставови 11.21 - 11.26) освен кога договорот претставува финансиска трансакција (види став 11.13). Доколку договорот претставува финансиска трансакција, ентитетот го мери должничкиот инструмент со сегашната вредност на идните плаќања дисконтирани со пазарна каматна стапка за сличен должнички инструмент,

(б) обврските за добивање заем што ги исполнуваат условите во став 11.8(в) се мерат по набавна вредност (којашто некогаш е нула) намалена за обезвреднувањето,

(в) вложувањата во неконвертибилни приоритетни акции и неотповикливи обични или приоритетни акции коишто ги исполнуваат условите во став 11.8

(г) се мерат како што следува (ставовите 11.27 – 11.33 даваат насоки за објективната вредност):

- ✓ доколку акциите јавно се тргувани или нивната објективна вредност може веродостојно да се измери на друг начин, вложувањето се мери по објективната вредност со признавање на промените на објективната вредност во добивката или загубата,
- ✓ сите други такви вложувања се мерат според набавната вредност намалена за обезвреднувањето.

За финансиските инструменти мора да се процени обезвреднувањето или ненаплатливоста во (а), (б) и (в) погоре. Ставовите 11.21—11.26 даваат насоки.

Амортизирана набавна вредност и метод на ефективна камата

Амортизираната набавна вредност на финансиско средство или финансиска обврска на секој датум на известување е нето износот од следниве износи:

- (а) износот по кој финансиското средство или финансиската обврска се измерени при почетното признавање,
- (б) минус сите отплати на главницата,
- (в) плус или минус на кумулативната амортизација користејќи го методот на ефективна каматна стапка на сите разлики помеѓу износите на почетното признавање и износот на доспевање,
- (г) минус, во случајот на финансиско средство, секое намалување (директно или преку сметка за исправка на вредност) заради обезвреднување или ненаплатливост.

Финансиските средства и финансиските обврски што немаат дефинирана каматна стапка и се класифицираат како тековни средства или тековни обврски првично се мерат со недисконтиран износ во согласност со став 11.14 (а). Затоа, (в) погоре не се однесува на нив.

Методот на ефективна камата е метод за пресметување на амортизираната набавна вредност на финансиско средство или финансиска обврска (или група финансиски средства или финансиски обврски) и за распределба на приходот од камата или расходот од камата во релевантниот период. Ефективната каматна стапка е стапката што точно ги дисконтира проценетите идни плаќања или примања во пари преку очекуваниот животен век на финансискиот инструмент или, кога тоа е соодветно, за пократок период, на сметководствената вредност на финансиското средство или финансиската обврска. Ефективната каматна стапка се одредува врз основа на сметководствената вредност на финансиското средство или обврска при почетното признавање. Методот на ефективна каматна ги опфаќа:

- (а) амортизираната набавна вредност на финансиско средство (обврска) е сегашната вредност на идните парични примања (плаќања) дисконтирани со ефективна каматна стапка, и
- (б) расходот (приходот) од камата во даден период е еднаков на сметководствената вредност на финансиската обврска (средства) на почетокот на периодот помножена со ефективната каматна стапка за периодот.

Кога се пресметува ефективната каматна стапка, ентитетот ги проценува паричните текови имајќи ги предвид сите договорни услови на финансискиот инструмент (пр. исплаќање, повик и слични опции) и познатите веќе направени кредитни загуби, но не ги зема предвид можните идни кредитни загуби што сè уште не се направени.

Кога се пресметува ефективната каматна стапка, ентитетот ги амортизира сите поврзани давачки, платени или примени финансиски надомести (како што се 'поени'), трансакциски трошоци и други премии или попусти во текот на очекуваниот животен век на инструментот, освен како што следува. Ентитетот користи пократок период доколку тоа е периодот на кој се однесуваат давачките, платените или примените

финансиски надомести, трансакциските трошоци, премиите или попустите. Ова е случај кога променливата стапка на која се однесуваат давачките, платените или примените финансиски надомести, премиите или попустите, повторно се утврдува согласно пазарните цени пред очекуваното доспевање на инструментот. Во таков случај, соодветниот период на амортизација е периодот до следниот датум на повторно утврдување на цената.

За финансиски средства со променлива стапка и финансиски обврски со променлива стапка, периодичната повторна проценка на паричните текови којашто ги одразува пазарните каматни стапки ја менува ефективната каматна стапка. Доколку променливата стапка на финансиско средство или финансиска обврска почетно се признава на износот еднаков на примената или платената главница при доспевањето, повторната проценка на идните каматни плаќања вообичаено немаат значително влијание на сметководствената вредност на средството или обврската.

Доколку ентитетот ги ревидира проценките на плаќањата и примањата, ентитетот ја корегира сметководствената вредност на финансиското средство или финансиската обврска (или група на финансиски инструменти) за да ги одрази стварните и ревидираните парични текови. Ентитетот повторно ја пресметува сметководствената вредност пресметувајќи ја сегашната вредност на проценетите идни парични текови на почетната ефективна каматна стапка на финансискиот инструмент. Ентитетот ја признава корекцијата како приход или расход во добивката или загубата на датумот на ревидирањето.

Обезвреднување на финансиски инструменти мерени според набавната вредност или амортизирана набавна вредност

Признавање

На крајот на секој **период на известување**, ентитетот оценува дали постои објективен доказ за обезвреднување на кое било финансиско средство измерено според набавната вредност или амортизираната набавна вредност. Доколку постои објективен доказ за обезвреднување, ентитетот веднаш ја признава **загубата поради обезвреднување** во добивката или загубата.

Објективниот доказ дека финансиското средство или групата средства се обезвреднети вклучува евидентни податоци коишто му се прикажуваат на имателот на средството за следниве настани на загуба:

- (а) значајни финансиски потешкотии за издавачот или должникот,,
- (б) прекршување на договорот, како што е неисполнување или непочитување на плаќањата на каматата или главницата,
- (в) доверителот, заради економски или правни причини поврзани со финансиските

потешкотии на должникот, му дава на должникот отстапка каква што доверителот не би разгледувал во други околности,

(г) станало **веројатно** дека должникот ќе влезе во стечај или друга финансиска реорганизација,

(д) забележливи податоци што покажуваат дека имало мерливо намалување во проценетите идни парични текови од група финансиски средства од почетното признавање на тие средства, иако намалувањето не може да биде идентификувано со поединечните финансиски средства во групата, како што се неповолни национални или локални економски услови или неповолни промени во индустриските услови.

Останатите фактори можат исто така да бидат доказ за обезвреднување, вклучувајќи значајни промени со несакани ефекти што се случиле во технолошката, пазарната, економската или правната средина во којашто работи издавачот.

Ентитетот поединечно ги оценува следниве финансиски средства за обезвреднување:

- (а) сите сопственички хартии од вредност независно од важноста, и
- (б) останатите финансиски средства што се поединечно значајни.

Ентитетот ги оценува останатите финансиски средства за обезвреднување или поединечно или збирно врз основа на слични карактеристики за кредитен ризик.

Мерење

Ентитетот ја мери загубата поради обезвреднување за следниве инструменти измерени според набавната вредност или амортизираната набавна вредност, како што следува:

(а) за инструмент измерен според амортизираната набавна вредност согласно став 11.14(а), загубата поради обезвреднување е разликата помеѓу сметководствената вредност на средството и сегашната вредност на проценетите парични текови дисконтирани со почетната ефективна каматна стапка на средството. Доколку таквиот финансиски инструмент има променлива каматна стапка, дисконтната стапка за мерење на загубата поради обезвреднување е тековната ефективна каматна стапка одредена според договорот,

(б) за инструмент мерен според набавната вредност намалена за обезвреднувањето согласно став 11.14(б) и (в)(ii), загубата поради обезвреднување е разликата помеѓу сметководствената вредност на средството и најдобрата проценка (којашто ќе биде приближна проценка) на износот (кој може да биде нула) што ентитетот би го добил за средството доколку тоа би се продало на датумот на известување.

Враќање

Доколку во наредниот период, износот на загубата поради обезвреднување се намали и намалувањето може објективно да се поврзе со настан што се случил по

признавање на безвреднувањето (како што е подобрување на кредитната способност на должникот), ентитетот ја враќа назад претходно признаената загуба поради безвреднување или директно или со корекција на сметка за исправка на вредноста. Враќањето нема да резултира во сметководствена вредност на финансиското средство (нето од неговата исправка) што ја надминува сметководствената вредност што би постоела доколку безвреднувањето не било претходно признаено. Ентитетот веднаш го признава износот на враќањето во добивката или загубата.

Објективна вредност

Став 11.14 (в) бара вложувањето во обични или приоритетни акции да биде мерено со објективната вредност доколку објективната вредност на акциите може да биде веродостојно измерена. Ентитетот ја користи следнава хиерархија за проценка на објективната вредност на акциите:

- (а) најдобар доказ за објективната вредност е котираната цена за идентично средство на активниот пазар. Ова е вообичаено тековната цена што се нуди,
- (б) кога котираните цени се недостапни, цената за скорешните трансакции за идентични средства обезбедува доказ за објективната вредностè додека нема значителна промена во економските околности или поминато значително време од моментот кога се случила трансакцијата. Доколку ентитетот може да покаже дека цената на последната трансакција не е добра проценка на објективната вредност (пр. бидејќи го одразува износот што ентитетот би го примил или платил во принудна трансакција, несакана ликвидација или принудна продажба), таа цена се корегира.
- (в) доколку пазарот за средството не е активен и скорешните самостојни трансакции за идентично средство не се добра проценка на објективната вредност, ентитетот ја проценува објективната вредност користејќи ја техниката на вреднување. Целта на користењето на техниката на вреднување е да процени која би била цената на трансакција на датумот на мерење на трансакцијата под комерцијални услови мотивирани заради вообичаена деловна пракса.

Другите оддели од овој МСФИ упатуваат на насоките за објективната вредност во ставовите 11.27 – 11.32, вклучувајќи ги Оддел 12, Оддел 14, Оддел 15 и Оддел 16 *Вложувања во недвижности*. При примената на тие насоки за средствата опфатени со тие оддели, упатувањето на обични или приоритетни акции во овој став треба да се толкува како вклучување на видовите средства опфатени со тие оддели.

Техника на вреднување

Техниката на вреднување вклучува користење на пазарни трансакции под комерцијални услови за идентично средство помеѓу информирани, волни страни, доколку постојат, упатување на тековната објективна вредност на друго средство коешто во суштина е исто како средството што се мери, анализа на дисконтирани парични текови и други

ценовни модели. Доколку постои техника на вреднување што вообичаено се користи од учесниците на пазарот за да се одреди цената на средството и се покажало дека таа техника обезбедува веродостојни проценки на цените добиени во реалните пазарни трансакции, ентитетот ја користи таа техника.

Целта на користењето на техниката на вреднување е да се утврди која би била цената на трансакцијата на датумот на мерење под комерцијални услови мотивирана од вообичаената пракса.

Објективната вредност е процената врз основа на резултатите од техниката на вреднување што максимално ги користи пазарните влезни информации и се потпира колку што е можно помалку на влезни информации одредени од ентитетот. Од техниката на вреднување се очекува да дојде до веродостојна проценка на објективната вредност доколку:

- (а) реално одразува како би се очекувало од пазарот да го вреднува средството, и
- (б) влезните информации за техниката на вреднување реално ги претставуваат пазарните очекувања и мерења на факторите на ризик вградени во средството.

Кога не постои активен пазар: сопственички инструменти

Објективната вредност на вложувањата во средство коешто нема котирана пазарна цена на активен пазар веродостојно може да се измери доколку:

- (а) променливоста во опсегот на реални проценки на објективната вредност не се значајни за тоа средство, или
- (б) веројатностите на различните проценки во рамки на опсегот можат реално да се одредат и употребат во проценувањето на објективната вредност.

Постојат многу ситуации кога променливоста на опсегот на реалните проценки на објективната вредност на средствата коишто немаат котирана пазарна цена е најверојатно незначајна. Вообичаено е можно да се процени објективната вредност на средство коешто ентитетот го стекнало од надворешна страна. Сепак, доколку опсегот на реалните проценки на објективната вредност е значаен и веројатностите на различни проценки не можат реално да се одредат, на ентитетот му се забранува да ја мери објективната вредност на средството.

Доколку повеќе не е достапна веродостојна мерка за објективната вредност на средство мерено по објективна вредност (пр. Сопственички инструмент мерен по објективна вредност преку добивката или загубата), неговата сметководствена вредност на последниот датум кога средството можело веродостојно да се измери е неговата нова набавна вредност. Ентитетот го мери средството со неговата набавна вредност намалена за обезвреднувањето додека повторно не стане достапна веродостојна мерка за објективната вредност.

Отпис на финансиско средство

Ентитетот го отпишува финансиското средство само кога:

- (а) договорните права на паричните текови од финансиското средство истечат или се подмират, или
- (б) ентитетот и префрла на друга страна значителен дел од ризиците и наградите за сопственост на финансиското средство, или
- (в) ентитетот, покрај тоа што задржал одредени значајни ризици и награди од сопственоста, ја пренел контролата над средството на друга страна и другата страна има практична можност да го продаде средството во целост на неповрзана трета страна и може да го искористи тоа право еднострано и без да треба да наметне дополнителни ограничувања на преносот. Во тој случај, ентитетот:
 - ✓ го отпишува средството, и
 - ✓ одделно ги признава сите задржани или креирани права и обврски со преносот.

Сметководствената вредност на пренесеното средство се распределува помеѓу правата или обврските што биле задржани и тие што биле пренесени врз основа на процентуалното учество на објективните вредности на датумот на преносот. Ново креираните права и обврски се мерат со нивните објективни вредности на тој датум. Сите разлики помеѓу примените права и износите што се признати и отпишани согласно овој став се признаваат во добивката или загубата во периодот на преносот.

Доколку преносот не резултира во отпис бидејќи ентитетот задржал значајни ризици и награди од сопственоста на пренесеното средство, ентитетот ќе продолжи да го признава пренесеното средство во целост и признава финансиска обврска за примените права. Средството и обврската не се пребиваат. Во наредните периоди, ентитетот ги признава сите приходи од пренесеното средство и сите расходи настанати од финансиската обврска.

Доколку пренесувачот обезбеди за примателот непаричен колатерал (како што се должнички инструменти или сопственички инструменти), евидентирањето на колатералот од страна на пренесувачот и примателот зависи од тоа дали примателот има право да го продаде или повторно да го заложува колатералот и дали пренесувачот не ги исполнил обврските. Пренесувачот и примателот го евидентираат колатералот како што следува:

- (а) доколку примателот има право со договор или обичај да го продаде или повторно

заложи колатералот, пренесувачот го рекласифицира средството во неговиот извештај за финансиската состојба (пр. како позајмено средство, повторно заложени сопственички инструменти или побарување од повторно откупување) одделно од останатите средства,

(б) доколку примателот го продаде заложениот колатерал, тој ги признава приливите од продажбата и обврската измерена по објективната вредност на неговата обврска да го врати колатералот,

(в) доколку пренесувачот не ги почитува условите од договорот и повеќе нема право да го поврати колатералот, тој го отпишува колатералот, а примателот го признава колатералот како негово средство почетно измерено по објективната вредност или, доколку веќе го продал колатералот, ја отпишува неговата обврска за враќање на колатералот,

(г) со исклучок на утврденото во (в), пренесувачот продолжува да го води колатералот како негово средство, а примателот не го признава колатералот како средство.

Пример – пренос што се квалификува за отпис

Ентитетот продава група од своите побарувања од должници на банка за помалку од нивната номинална вредност. Ентитетот продолжува да управува со наплатата од должниците во име на банката, вклучувајќи доставување на месечни извештаи, а банката му плаќа на ентитетот според пазарната стапка за сервисирање на побарувањата. Ентитетот има обврска веднаш да и' ги префрли на банката сите наплатени износи, но нема обврска кон банката заради задоцнети уплати или неплаќање од страна на должниците.

Во тој случај, ентитетот и' ги пренел во суштина на банката сите ризици и награди од сопственоста на побарувањата. Соодветно, тој ги отстранува побарувањата од неговиот извештај за финансиска состојба (т.е. ги отпишува) и не покажува обврски во поглед на приливите добиени од банката.

Ентитетот признава загуба пресметана како разлика помеѓу сметководствената вредност на побарувањата во моментот на продажба и приливите добиени од банката. Ентитетот признава обврска кога наплатил средства од должниците, но сè уште не ги префрлил на банката.

Пример – пренос што не се квалификува за отпис

Фактите се исти како во претходниот пример со исклучок на тоа што ентитетот се сложил да ги откупи назад од банката побарувањата за кои должникот треба да ги плати на рати главницата или каматата за период од повеќе од 120 дена. Во тој случај,

ентитетот го задржал ризикот од задоцнети уплати или неплаќања од страна на должниците - значаен ризик во поглед на побарувањата. Соодветно, ентитетот не ги третира побарувањата како продадени на банката и не ги отпишува. Наместо тоа, ги третира приливите од банката како заем обезбеден со побарувањата. Ентитетот продолжува да ги признава побарувањата како средство € додека не се наплатат или отпишат како ненаплатливи.

Отпис на финансиска обврска

Ентитетот отпишува финансиска обврска (или дел од финансиска обврска) само кога истата е згасната – т.е. кога обврската утврдена во договорот е исплатена, откажана или истечена.

Доколку постоен примател и давател на заем разменат финансиски инструменти со значително различни услови, ентитетот ја евидентира трансакцијата како згаснување на почетната финансиска обврска и признавање на нова финансиска обврска. Слично, ентитетот ги евидентира значителните модификации на условите на постојна финансиска обврска или дел од неа (независно од тоа дали се должи или не се должи на финансиска потешкотија на должникот) како згаснување на почетната финансиска обврска и признавање на новата финансиска обврска.

Ентитетот ги признава во добивка или загуба сите разлики помеѓу сметководствената вредност на финансиската обврска (или дел од финансиската обврска) згасната или пренесена на друга страна и платениот надомест, вклучувајќи ги сите пренесени непарични средства или прифатени обврски.

Обелоденувања

Обелоденувањата подолу упатуваат на обелоденувања на финансиските обврски мерени според објективната вредност преку добивката или загубата. Ентитетите што имаат само основни финансиски инструменти (и затоа не го применуваат Оддел 12) нема да имаат финансиски обврски мерени според објективната вредност преку добивката или загубата и нема потреба да прават такви обелоденувања.

Обелоденување на сметководствени политики за финансиски инструменти

Согласно став 8.5, ентитетот ги обелоденува, во резимето значајните сметководствени политики, употребената основа (или основи) за мерење на финансиските инструменти и останатите сметководствени политики употребени за финансиските инструменти што се релевантни за разбирање на финансиските извештаи.

Извештај за финансиска состојба – категории на финансиски средства и финансиски обврски

Ентитетот ги обелоденува вкупните сметководствени вредности за секоја од следниве категории на финансиски средства и финансиски обврски на датумот на известување, или во извештајот за финансиска состојба или во белешките:

- (а) финансиските средства мерени според објективната вредност преку добивката или загубата (став 11.14(в)(i) и ставовите 12.8 и 12.9),
- (б) финансиските средства коишто се должнички инструменти мерени според амортизираната набавна вредност (став 11.14(а)),
- (в) финансиските средства што се сопственички инструменти мерени според набавната вредност намалена за обезвреднувањето (став 11.14(в)(ii) и ставовите 12.8 и 12.9),
- (г) финансиски обврски мерени според објективната вредност преку добивката или загубата (ставови 12.8 и 12.9),
- (д) финансиски обврски мерени според амортизираната набавна вредност (став 11.14(а)),
- (ѓ) обврски за заеми мерени според набавната вредност намалена за обезвреднувањето (став 11.14(б)).

Ентитетот ги обелоденува информациите што им овозможуваат на корисниците на неговите финансиски извештаи да ја оценат значајноста на финансиските инструменти во поглед на неговата финансиска состојба и резултати. На пример, за долгорочен долг таквата информација вообичаено ги вклучува условите за должничкиот инструмент (како што се каматата, доспевање, планот за отплата и ограничувањата што должничкиот инструмент му ги наметнува на ентитетот)

За сите финансиски средства и финансиски обврски мерени според објективната вредност, ентитетот ја обелоденува основата за одредување на објективната вредност, пр. котираната пазарна цена на активен пазар или техниката на вреднување. Кога се користи техниката на вреднување, ентитетот ги обелоденува претпоставките применети во одредувањето на објективната вредност за секоја класа на финансиски средства или финансиски обврски. На пример, доколку тоа е применливо, ентитетот ги обелоденува информациите за претпоставките што се однесуваат на стапките на отплата пред доспевање, стапките за проценетите кредитни загуби и каматните стапки или дисконтните стапки.

Доколку повеќе не е достапна веродостојна мерка на објективната вредност за сопственички инструмент мерен според објективна вредност преку добивката или загубата, ентитетот го обелоденува тој факт.

Отпис

Доколку ентитетот ги пренел финансиските средства на друга страна во трансакција што не се квалификува за отпис (види ставови 11.33 – 11.35), ентитетот го обелоденува следното за секоја класа на такви финансиски средства:

- (а) природата на средствата,
- (б) природата на ризиците и наградите од сопственоста за коишто ентитетот останува изложен,
- (в) сметководствените вредности на средствата и сите придружни обврски што ентитетот продолжува да ги признава.

Колатерал

Кога ентитетот заложил финансиски средства како колатерал за обврски или неизвесни обврски, тој го открива следново:

- (а) сметководствената вредност на финансиските средства заложени како колатерал,
- (б) условите што се однесуваат на залогот.

Непочитување и прекршување на кредитната изложеност

За кредитната изложеност признаена на датумот на известување, за којшто постои прекршување на условите или непочитување на главницата, каматата, фондот за исплата на долгови или условите за откуп што не биле корегирани до датумот на известување, ентитетот го обелоденува следново:

- (а) детали за тоа прекршување или неисполнување,
- (б) сметководствената вредност на поврзаната кредитна изложеност на датумот на известување,
- (в) дали прекршувањето или непочитувањето било исправено или условите на кредитната изложеност биле повторно преговарани, пред да биде одобрено објавувањето на финансиските извештаи.

Ставки за приходи, расходи, признаени добивки или загуби

Ентитетот ги обелоденува следниве ставки за приходи, расходи, признаени добивки или загуби:

[Professional] Account

(а) приходи, расходи, признаени добивки или загуби, вклучувајќи промени во објективната вредност, признаени од:

- ✓ финансиските средства мерени според објективната вредност преку добивката или загубата,
- ✓ финансиските обврски мерени според објективната вредност преку добивката или загубата,
- ✓ финансиските средства мерени според амортизирана набавна вредност,
- ✓ финансиските обврски мерени според амортизирана набавна вредност,

(б) вкупниот приход од камата и вкупниот расход од камата (пресметани користејќи го методот на ефективна каматна стапка) за финансиски средства или финансиски обврски што не се мерени според објективната вредност преку добивката или загубата,

(в) износот на сите загуби поради обезвреднување за секоја класа на финансиско средство.